

TED ANKARA KOLEJİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

GÜÇ ve GÜÇSÜZLÜK YANILGISI

Öğrencinin Adı: Onur

Öğrencinin Soyadı: ÖZKAN

IB Numarası: D1129-0124

Danışman Öğretmen: Ayşe YILDIZ

Kelime Sayısı:3820

Araştırma Sorusu: Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı yapıtta, sömürü düzeni hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ÖZ:

İnsan ilişkisinde her alana yerleştirilen sömürü düzeni, güçlünün güçsüzü kendi çıkarları doğrultusunda kullanmasına dayanmakta ve sömüren-sömürülen ilişkisiyle açıklanabilen toplumsal yapılanmalar oluşturmaktadır.

Yaşar Kemal, “Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca” adlı yapıtında masal motifleri kullanarak alegorik bir biçimde filler ve karıncalar üzerinden aktarılmıştır. Türkçe A tezi kapsamında hazırladığım bu tezde fillerin gücü karıncaların haksızlığa uğrayan zayıf çoğunluğu temsil ettiği toplumsal yapıyı sömürü düzeni olarak ele aldım. Bu düzende sömüren-sömürülen ilişkisini inceledim. Bu incelemede gücü elinde sömürenlerin toplumu ele geçirmek için uyguladıkları yöntemlerle; sömürülen tarafın bu baskı ve şiddete karşı koyma yollarını ayrıştırarak değerlendirdim. Sonuçta sömürü sistemlerinin iş yüzünün bilinçli bir yaklaşımla görülebileceği ve birlik beraberlik içinde hareket edebilen çoğunluğun mücadeleyi kazanabileceği gerçeğine ulaştım.

(113 Sözcük)

İçindekiler:

1. GİRİŞ	4
2. SÖMÜRÜ DÜZENİ	5
3. SÖMÜREN TARAFIN İZLEDİĞİ YOL	
i. Kimliklerin Yok Edilmesi.....	7
ii. Toplumların Ayrıştırılması ve Bölünmesi.....	9
4. SÖMÜRÜLEN TARAFIN KARŞI KOYMA YOLLARI	
i. Toplumsal Bilincin Oluşturulması ve Liderin Önemi.....	11
ii. Dayanışma İçinde Mücadele Etmenin Gücü.....	14
5. SONUÇ.....	15
6. KAYNAKÇA.....	17

Araştırma Sorusu: Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı yapıtta, sömürü düzeni hangi yönleriyle ele alınmıştır?

1) Giriş:

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal yapılanmalar ve ilişkiler belli sistemlere dayandırılmıştır. Bu sistemler güç odaklı bir düzenin oluşmasına hizmet etmektedirler. Güç odağı, sistemi oluşturulan merkezde kalma ve her şeyi kendi çıkarı doğrultusunda kontrol etme beklentisi içindedir. Bu beklenti sistemlerin içinde sömüren-sömürülen taraflar oluşturarak bir sömürü düzeninin kurulmasına neden olmaktadır. Bu düzenin yarattığı eşitsizlik ve haksızlıklar zaman zaman direnişle karşılaşsa da insanlık üzerinde korkuya dayalı bir hakimiyetle sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bu durum sosyal bilimlerin ve sanat dünyasına yüzyıllardır malzeme oluşturmaktadır. Sömüren-sömürülen ilişkisi sanatın her alanında trajik,dramatik bazen de komik bir biçimde yansıtılmaktadır. Dünya edebiyatında bu düzeni eleştiren birçok yapıt gibi(örnek: George Orwell'in Hayvan Çiftliği) Yaşar Kemal'in "Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca" adlı yapıtında sömürü düzeni, eleştirel ve masalsı anlatımla filler ve karıncalar üzerinden sembolik anlatımla işlenmiştir.

Bu tez çalışmamda insanlık tarihinin en temel sorunlarından biri üzerine kurulmuş, "Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca" adlı yapıttaki sömüren-sömürülen ilişkisi her iki tarafın eylemleri dikkate alınarak incelenmiştir. Tarafları oluşturan fil ve karınca arasındaki fiziksel farkın eşitsizliği, gücün oluşmasında ve güce karşı mücadele edilmesindeki taktikler gözden geçirilerek eşitsizliğe rağmen, zayıf görünen çoğunluğun güçlü olabileceği ve mücadeleyi kazanabileceği, tarafların sömürü düzeninde oynadığı roller açısından değerlendirilmiştir.

2) Sömürü Düzeni

Sosyal bir varlık olan insan, toplumsal yaşamı oluştururken çoğunluğu yönetebilmek için bazı sistemler geliştirmiştir. Bu sistemler genellikle gücü elinde tutan bir grubun çoğunluğa hakim olma ve ondan yarar sağlama yaklaşımını hayata geçirir. Bunun sonucunda oluşturulan sömürü düzeni öncelikle eşitsizlik ilkesinden yola çıkmaktadır. Yapıtta küçük karıncalar, büyük fillerin ilgisini çekmekte, karıncaların çalışkanlıklarıyla oluşturdukları iyi ve güzel refah hayata göz dikmektedirler. Ne de olsa onlar karıncalardan çok daha büyüktürler ve güçlüdürler. Bu fiziksel gücün yarattığı eşitsizlikten yararlanarak daha iyi yaşamak için başkasının emeğini sömürmekte bir sakınca görmezler.” *Fillerin çağıydı bu çağ. Yeryüzünü baskıları altına alacaklar, tekmil yeryüzünü, karınca, kuş, ağaç, börtü böcek, çiçek, insan sömüreceklerdi.*” (Kemal,43)

Bir masal uzamında yaşatılan çalışkan karıncaların oluşturduğu gelişmiş, zengin, üretime dayalı düzen hantal, tembel fillerin dikkatini çekerek sömürü düzeni için ilk hareketin başlatılmasına yol açmıştır. “*Bir kentler kurmuşlar, hiç sorma sultanım, yerin altına... Görkemli, uygar kentler. Ambarları yıl on iki ay yiyecek, bal, çiçek özü, tahıl, böcek ölüsü dolu, dopdolu.*” (Kemal, 8) Kurmacada figürlerin hayvan olmalarının yanı sıra fil ve karınca gibi fiziksel olarak çok büyük ve çok küçük iki zıt hayvanın karşı karşıya getirilmesi daha en başta sömürü düzeninin temel ilkesinin eşitsizlik olduğu izlenimini uyandırmaktadır. “*‘Bir fil, bir tek fil, belki birkaç milyar karınca büyüklüğündedir,’ dedi sultan.*” (Kemal,.9) Bu zıtlığın içinde barınan bir başka zıtlık ise, küçük varlıkların, yani karıncaların, çok hünerli olmaları ve çalışkanlıklarıyla ülkelerini çok zengin bir duruma yükseltmelerinin yanında fillerin çok büyük fiziksel kalıplarına, güçlerine rağmen, tembellik ederek başkalarının emeğine göz koymalarıdır. Bu kurmacada sömürüyü başlatan neden olarak karşımıza çıkmanın yanında bir kutupluluk oluşturarak anlatımı güçlendirmektedir.

Kurulacak sömürü düzeni, savaş, eşitsizlik, sömürü istemektedir. Sömürü düzeninde mutlak kazanan üstün gelen, ayrıcalıklı bir taraf vardır. Güç odaklı düzende bu gücün dışındakiler düşmandır ve bu düzenin sürdürülebilmesi için düşmanlık beslenmelidir. Gücün içi öçle, kinle, öfkeyle dolduğunda daha da güçlü olacaktır.

“Filler,kardeşlerim, askerlerim, eğer karıncalara yenilirse bugünkü savaşta, kanımıza susamış karıncalar bir tekimizi bile bırakmayacak, bizi toptan yiyeceklerdir.

Bu yeryüzünden fil soyu silinecektir. Onun için filler, kardeşlerim, askerlerim, soyumuzun sürüp gitmesi için bugünkü savaşı kazanmalıyız, karıncalar ülkesinde taş üstünde taş, gövde üstünde baş bırakmayacağız. Filler sultanı işte böylece arka ayakları üstüne dikilerek, ön ayaklarını açıp hortumunu uzatarak konuştu, karıncalara karşı fillerini yüreklendirip, onlara karşı her filin içinde sonsuz öç ateşini yaktı.”
(Kemal, 12).

Bu duygular gücü elinde tutanları savaş çığırtkanlığı yaptırarak kendilerinden daha güçsüz olanı ezmeye, yok etmeye, sövmürmeye yöneltmektedir. Böylelikle savaşın yıkıcı, ezici, yok edici, yüzü sövmürü düzeninin oluşmasında en radikal çözüm olarak her zaman tercih edilmiştir.

Savaşın haklı sayılması içinse her zaman uydurulacak birçok yalandan söz etmek mümkündür. Gücün simgesi filler, bütün filleri savaşa ikna etmek için karıncaları bile bir korku objesi olarak kullanmaktadır. “*Filler, kardeşlerim, askerlerim, eğer karıncalara yenilsek bugünkü savaşta, kanımıza susamış karıncalar bir tekimizi bile bırakmayacak, bizi toptan yiyeceklerdir.*” (Kemal, 12) Karıncaların zenginliğine göz koyarak savaş açan güç, aynı zamanda büyük bir yüzüzlükle karşı tarafı suçlayıcı tavırlar takınarak adeta saldırıya uğrayan, mağdur olan taraf kendileriymiş gibi bir ironi yaratmaktadırlar. Sövmürü düzeninin iki yüzüzlüğünün göstergesi olan bu tavır sövmürü düzeninin en büyük hilesidir. Kurmacada filler, yüzüzlüklerini karıncaları savaşa başlattıkları için zararı ödetme yaptırımına kadar uzanmaktadır. “*Çünküleyim bu savaşı siz başlatıp filler ülkesini çok zarara soktunuz. Ondan dolayı benim zararımı ödeyeceksiniz.*” (Kemal, 21)

Sövmürü düzeninde sövmüren taraf açısından en büyük tehlike ise olayların arkasındaki gerçeği görme ve bu gerçeği söyleme cesaretine sahip onurlu, yürekli bireylerin varlığıdır. Bu bireyler sövmürü düzenine meydan okuyarak ve her türlü riski göze alarak sövmürü düzeniyle savaşma cesaretine sahiptirler. Bu nedenle filler sultanı yapıt boyunca direnişin lideri topal karıncayı en büyük düşman ilan etmiş ve onu ölü ya da diri ele geçirmenin peşine düşmüştür.

Uygulamaya çalıştığı sövmürü düzeninin yanında, “topal karıncayı ele geçirmek” aklının bir köşesinde hep yer almış ve liete motive olarak kullanılmıştır.

Sövmürü düzeninin düşmanı yanında dostları da vardır. Bu dostlar çeşitli biçimlerde ödüllendirilerek satın alınırlar. Onlar çoktan ikinci sınıf olmayı kabul edip, fillerin arta kalanıyla geçinmeye razı olmuşlardır. Kurmacadaki hüdhüd kuşları baştan beri güçlü gördükleri fillerin yanında yer alarak sövmürü düzeninin kurulmasına ortaklık etmişlerdir.

Kazançlı çıktıklarını zannederken, karıncalardan sonra sıranın onlara geleceğini hiçbir zaman düşünmemişlerdir.” *‘Her ne işin varsa benim başım üstüne, ‘ diyerekten hüdhüdler başı geldi filler sultanının burnunun ucundaki dala kondu. ‘Benim buyruğuma gireceksiniz biltekmil hüdhüd kuşları’ dedi filler sultanı” (Kemal, 39)* Halbuki tüm dünyaya hakim olma amacı hiçbir sınır tanımamakta, kimseyi ayırt etmemektedir.

Sömürü düzeninin sürdürülebilmesi için düşünmeyi engelleyecek yollar bulunmalıdır. Düşünmek de bir kahraman kadar tehlikelidir.

“Hiçbir karıncaya göz açtırmayacak, bir tek sözcük düşündürmeyecek onlara oyuncaklar bulmalıyız Karıncalar eğer düşünecek olurlarsa erinde gecinde bu özgürlük düzeninden kurtulmanın bir yolunu bulurlar. Düşünce için bu dünyada her şey sonsuzdur. Karınca da olsa düşünce bir gün yolunu bulup fili yener. Onun için bizler karıncaların en küçük bir düşüncesine izin vermeyeceğiz.” (Kemal, 56)

Filler, amaçlarına ulaşmak için sömürü düzeninin yüzyıllar boyu alışıl gelmiş taktiklerini denemişler fakat cahil kalmış ya da kişisel çıkarlar peşine düşmüş geniş kitleler, bu taktiklerdeki art niyeti göremeyerek sömürü düzeninin bir parçası olmuşlardır. Filler de gerçek hayattaki gibi dilden başlayarak kimlikleri unutturma, değer yargılarını yozlaştırma, korkutarak yıldırma, dayanışmayı ortadan kaldırma, ötekileştirme, yalnızlaştırma gibi taktiklerle sömürü düzenini oluşturmuşlardır.

3) Sömüren Tarafın İzlediği Yollar

a) Kimliklerin Yok Edilmesi

Toplumsal bir varlık olan insanın bireysel var oluşunu tamamlayan en önemli öğelerden birisi de toplumsal yapı içindeki kimliğidir. Bu kimlik, bireyin toplumdaki yerini belirlerken, aidiyet duygusunu da oluşturur. Bir topluma ait olmak bireye bazı sorumlulukların yanı sıra güç de kazandırır. Bu güce hakim olmak ya da bu gücü kullanmak amacıyla olanlar her şeyden önce bireyin kimliği ile oynamaktadırlar. Toplumlara ele geçirmek isteyen sömürü düzeni için bireyin kimliği bir tehdit unsuru olmanın yanında kullanabileceği en güçlü araçlardan biri olmaktadır.

Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı yapıtta da karıncalar dünyasına göz diken karıncaların çalışarak oluşturduğu ürünleri ele geçirmek ve karıncaları çalıştırarak onların üzerinden geçinmek isteyen filler, öncelikle karıncaları bir kimlik bunalımının içine sokmuşlardır. “Her karınca fildir” söylemi ile karıncaları kimliklerinden uzaklaştırarak onlara fil oldukları yansılmasını dayatmışlardır. “*Bunu günde yüz kez söyleyeceksiniz. Böyle söyleye söyleye belki siz de fil olursunuz, olmazsanız bile kendinizi sonunda fil olmuş, hiç olmazsa fil kadar olmuş görürsünüz.*” (Kemal, 46) Karıncaları kimlik bunalımına itme eylemleri ve “her karınca bir fildir, her karınca bir fildir, her karınca bir fildir...” (Kemal, 47) sözlerinin tekrarı yapıttaki kurgunun içeriğini destekleyen bir anlatım özelliği olarak leite motive tekniğini öne çıkararak sömürü düzenindeki asimilasyonu güçlü bir biçimde vurgulamaktadır.

Bu kimlik yapısı içinde bireyin kimliğini ve aidiyetini güçlendiren bireye geçmişine gelenek göreneklerle atalarına bağlayan pek çok unsur vardır. Bireyin tüm toplumsal geçmişinin değer yargılarının, yaşam biçiminin yansıtıldığı yer ise konuştuğu dildir. Bu nedenle, kimliğin yok edilmesinde dili öncelemek sömüren tarafa büyük bir avantaj sağlayacaktır. İnsanın kurduğu düzende bu gerçek hep dikkate alınmış pek çok anadil unutturularak birey farklı bir kimliğe taşınmak istenmiştir. Yapıttaki filler dünyası da bu gerçeği özellikle ön planda tutmaktadır. Filler gerek karıncalar gerekse, kuşlar gibi bütün yaratıklara “kutsal” fil dilini öğretip, diğer bütün dilleri kötülemişlerdir.

“ ‘En baştaki sorun dil’ dedi sultan. ‘Bunu unutmayın ilk dillerini unutup karıncalıktan çıkacaklar, fil olmak için can atacaklar. Durmadan fillere öyküneceklerdir. Her karıncanın içinde bir fil padişahı yatacak. Karıncaların kellelerini kesmektense dillerini kesmek daha doğrudur.’” (Kemal, 57)

Karıncaların dillerini unutmaları kendilerini unutmalarıyla veya öldürülmeleriye eş değer hatta daha kazançlı bir yol olarak görülmektedir. Dille ilgili oyunlar öncelikle dilin yetersizliği konusunda topluluğu ikna etmekle başlamaktadır. Kendi dillerini yetersiz bulan karıncalar filceyi öğrenmenin daha geçerli ve ayrıcalıklı olduğunu düşünmektedirler. Bu eğilimin arkasından gelen yasaklar başka bir dile yönelmeyi hızlandıracaktır. “*Bütün dünya filce konuşurken uygarlıkta yaya kalmak bize yaraşmaz.*” (Kemal, 52)

Filcenin üstünlüğüne inanan bu nedenle onu konuşmayı marifet sayan anlayış, zamanla kendi dilini unutarak kimliğine yabancılaşacaktır. Karıncalar dilleriyle birlikte unutmaya başladıkları kimliklerinin yerine fil kimliğine bürünmeye çalışmaktadırlar. Filler gibi çok yemeye, filler gibi kışlarını ağaçlara sürtmeye başlayarak fil olduklarını düşünmektedirler.

Karıncalar, fiziksel yapılarına hiç de uygun olmayan bu yapay davranışlarla oldukça komik görünmekte, zorlama kimliklerin, yapay davranışların bireyleri düşürdükleri durumu gözler önüne sermektedirler. Zaten bu durum fillerin de işine gelmemektedir. Onlar karıncaların kendileri gibi yaşamasını değil kendilerine hizmet etmesini beklemektedirler. Karıncalar sınırlarını aşmış kendilerini tümenden fil zannetmeye başlamışlardır. Filler sultanı kendilerini fil zanneden bu nedenle de fil gibi yaşamaya başlayan karıncalara ve kuşlara sınırlarını bildirmelidir. Karıncalar çalışırlarsa fil olacaklardır. Ama bu durum filler gibi yiyip içecekleri ve filler gibi kışlarını sürtecekleri anlamına gelmemektedir. *“Ben sizlere, karıncalara filsiniz çalışırsanız fil olacaksınız, dedim ya, balözünü, çiçek özünü, çekirdek özünü filler gibi yiyeceksiniz demedim. Ben sizlere ve karıncalara filsiniz, dedim ya, kışınızı filler gibi bir yaşam boyu kaşıyacaksınız, demedim. Siz hepiniz fillikte çok ileri gittiniz.”* (Kemal, 95) Bu konuda yasak getirilerek sınırlar belirlenir. Karıncaların ve hüdhüd kuşlarının filliği belli sınırlar içinde kalır ama yine de fildirler. Bu ironi sömürü düzeninde kimlik değişiminin, toplumsal eşitlik anlamına gelmediğinin de en büyük göstergesidir.

b) Toplumların Ayrıştırılması ve Bölünmesi

Sömürü düzeninin kendi sistemini yerleştirebilmesi için karşısındaki kitlenin güçsüz olması gerekmektedir. Bunun için de güç odakları çeşitli yollar deneyerek kitleleri zayıflatmaya çalışır. Kitleleri ayrıştırma, ötekileştirme bunun için düşünülecek en pratik çözümlerdir. Toplumun bölünmesi için toplumsal yaşamda eşitsizlik, ayrımcılık, yapmak çeşitli çıkar ilişkileri kurarak bireyleri ve grupları birbirine düşürmek, bireyciliği, bencilliği, hırslı olmayı desteklemek gerekmektedir. Yapıtta filler sultanı hüdhüd kuşunun da yardımıyla sömürü düzeninde işe yarayacak doğal eğilimleri ortaya çıkaracak planlar geliştirmiştir.

Kara, kırmızı, sarı olan karıncalar arasındaki tür farkından yararlanan güç odakları hemen işe koyularak bu türler arasındaki en zayıf halka olan sarıcaları seçer. Onların soylarını tüm karıncalar üzerinde koruyucu olarak atadıklarını söyleyerek ayrıcalıklı bir konuma getirildikleri düşüncesini oluştururlar. Toplumsal yapıda ayrıcalıklı bir üst sınıf oldukları düşüncesi sarıcaları ihanete sürükleyerek, onları fillerin kölesi haline getirir. Öyle ki Dünyanın dört bir tarafını dolaşarak topladıkları yiyeceklerden bir lokma bile yemeden fillerin ambarlarına taşıyan sarıca karıncalar yaptıkları işten dolayı oldukça mutludur. *“Sarayı yapmakta, mavi elmastan taş yontmakta, yiyecek toplamakta dünyanın karıncaları*

birbirleriyle yarışıyorlardı. Bütün dertleri de filler sultanının, hüdhüdler başının gözlerine girmektir. O kocaman filler sultanı, yeni karıncalar tanrısı onlarla konuşuyordu bile 'nasılsınız karınca kullarım' diyordu” (Kemal,74) Filleri tanrı kabul eden anlayışı sorgusuz sualsiz kabul eden, karıncalar hizmetlerinin karşılığında fil olma, mükafatını beklemektedirler. Fil olma tutkusuyla kendilerini kaybedip kendi gerçekliklerine yabancılaşarak fillerin gözüyle hayata bakar hale gelmişlerdir. Onlar fil olduklarında bambaşka filler olacaklar; diğer canlılar onlar için çalışacaklardır. Bu inanışla fillerin kurduğu sisteme habire üreyerek ve çalışarak hizmet etmektedirler.

İşler her zaman böyle güzellikle yürümektedir sömürü düzeni gittikçe baskıyı artıracak yollar bulacaktır. Filleri yiyecek taşımaktan kendilerinin ne yiyeceğini düşünemeyen karıncalar açlıktan kırılırken filler sultanı onların doldurduğu ambarından vereceği yiyecek karşılığında kendine direnen kırmızı sakallı karınca istemektedir. ” *Onun karşılığında her karıncadan bir kırmızı sakallı karınca ölüsü isterim, dirisi olursa daha iyi olur.” (Kemal, 113)*Bu durum karıncaları iyice birbirine düşürüp adeta birbirlerine savaşa sürükler. Bu savaşın galibi olmak için de her türlü hileye başvurarak birbirlerine fillerden daha büyük zarar vermektedirler.

Bireyi aşağılayan bir başkasının kölesi durumuna getiren hizmet anlayışı toplumdaki eşitsizliğin bir göstergesidir. Bu eşitsizliği yürütebilmek için güçlü olan taraf, zayıf tarafı sömürecek yollar bulmaya çalışır. Şiddet bunların arasında en çok başvurulan yöntemdir. Fillerin saldırısıyla dağılan karıncalar fillerin gücünü kabul etmek durumunda kalmışlardır. Karıncaları tekrar onlara saldırmakla tehdit eden, korkutan filler bir kısım karıncayı sindirmeyi başarmış ve kendilerine hizmet eder hale getirmişlerdir. “ *Onlar ülkelerinin fillerin ayakları altında nasıl ezildiklerini, yok olduklarını anlatacaklar... Ondan sonra, başkentteki karıncalara buyruğumuza geçmelerini söyleyeceğim.” (Kemal, 66)*

Bölünmüş, küçülmüş grupları yenmek kolaydır. Sarıcalar içlerine salınan öfkeyle kırmızı karıncalara düşman edilmiştir. Öyleki bu düşmanlıkla kırmızı karıncaların saklandıkları yere kadar ulaşıp kırmızı sakallı karıncaları bile birbirlerine düşürecek yollar bulurlar. Üne düşkün, kendini beğenmiş, bencil karıncalar bunların içinde en çabuk oyuna gelenler olmuşlardır. Bu oyunların yanı sıra yüreklere salınacak korku da karıncaların birbirine düşmesinde etkili bir yoldur. Korkuyu yüreğinde hisseden diğerine güvenmeyecek ve herkesten kuşkulanan bireyler birbirlerine düşmanca davranacaklardır. Bireycilikse sevgisizlikten beslenecek düşmanlığı daha da artırarak sonu getirecektir.

“Hiçbir kırmızı sakalın birbirini sevmesine fırsat, izin vermeyeceksiniz. Bunlar birbirilerini sevmeye başladılar mı, sevginin olduğu yerde bireycilik barınamaz, korku, aşağılama barınamaz, zinhaaar, sevgiye izin vermeyeceksiniz. Bunlar birbirilerini sevmeyi öğrenirlerse bizi de, filleri de erinde gecinde yenmenin bir yolunu bulurlar.” (Kemal, 136)

Fillerin “fil” olarak görevlendirdiği sarıca karıncalara, kimlikleri unutturularak, kendi ırklarına yabancılaşmış, ötekileştirdikleri kırmızı sakallı karıncalara düşman olmuşlardır. *“Kırmızı sakallı total karıncayı bulacağız. Ölmüşse ölüsünü sultanımıza getireceğiz. Sonra da ölüsünü karıncalar ülkesinin orta yerine asacağız. Bu işte bize öteki karıncaların hor gördükleri sarıca karıncalar yardım edecekler.” (Kemal, 56)* Artık filler bir şey yapmasına gerek yoktur. Karıncalar kendi kendilerini yok edecek duruma getirilmişlerdir.

4) Sömürülen Tarafın Karşı Koyma Yolları

a) Toplumsal Bilincin Oluşturulması ve Liderin Önemi

Aklıyla öne çıkan insan, öncelikle kendi var oluşunda önemli saydığı tüm değerlere biliçli bir yaklaşımla sahip olmalı ve bunları da her türlü tehlikeye karşı korumalıdır. Bu tutum bireyin özgür yaşama becerisinin en büyük garantisidir.

Toplumsal düzenlemelerde olumsuz yaklaşımlar, bireyi bilinçsiz davranarak, aklını kullamayı kölelik anlayışına yöneltmek ister. Bu yapıtta da akıllarını kullanamayan, toplumsal ahlakı göz ardı eden, bireysel erdemleri hiçe sayan karıncaların, fillerin kölesi haline geldikleri ve tüm karıncaları topluluklarını zayıflatıp tehlikeye attıkları gösterilmeye çalışılmıştır.

Toplumların ve bireylerin sömürü düzenine hizmet etmemeleri için bilinçli olmaları gerekmektedir. Bilinçli bireyler güç odaklarının oyununa gelmeyerek gerçeklerin farkına varacaklardır. Tüm karıncaları bilinçli olmaya yöneltecek bir liderin varlığı bu noktada önem kazanmaktadır.

Yapıtta fillerin işgaline direnen ve onlara korkusuzca meydan okuyan total demirci ustası karınca bu tutumuyla doğal olarak karıncaların lideri olma durumuna gelmiştir. İşgale uğrayan karıncalar, tartışıp konuyu tarttıktan sonra fillerin büyüklüğünü kabul edip onların isteklerini yerine getirmekten başka bir çarelerinin kalmadığını düşünmektedirler. *“Ulu*

alandaki karıncalar denizi susuyor, kaynaşmayı, dalgalanmayı durduruyor düşünüyor, düşünüyor, sonra da hep bir ağızdan bağıyorlardı: ‘Hiçbir umarımız yok, hiçbir umarımız yok...’ “ (Kemal, 30) Bu olumsuz koşullara rağmen, kırmızı sakallı topal karınca her şeyi göze alarak filler sultanına karşı oluşunu ilan etmiştir. “Bu ülkelerin, bu kentlerin, bu kırgının öcünü senden alacağız, ey zalim, ey ahmak, ey sersem sultan. Bu yaptığın yanına kalmayacak, eeey tepeden turnağa kkana batmış, sen eeey kocaman, kör gözlü zulüm dağı” (Kemal,19) Fakat akılsız bir cesaret örneği ortaya koymamalı bu saldırıya karşı koyabilmek için mücadeleyi başlatıcak gücü oluşturmalıdır. Kırmızı sakallı topal karınca bu nedenle başlangıçta kaçarak, direnişe hazırlamak amacıyla karıncaları bilinçlendirmeye yönelik çalışmalara başlar. Karıncalar ona güvenmekte ve bu işgalden ancak onun sayesinde kurtulacaklarını düşünmektedirler. “... yeryüzüne gelmiş en yürekli, akıllı, sevgi dolu, dost bir kişidir. O olmasa biz bu sarayı, anıtları, gömütleri, ambarları nasıl yapar, yıkılmış ülkelerimizi onun akli, bilgisi olmadan nasıl onarırız? İyi ki ölmedi.” (Kemal,32)

Yapıtta gerçek bir liderin topluma öncülük edebilmesi için akli ve bilimi öncelemesi kendini ve toplumu bu doğrultuda geliştirmesi gerektiği kırmızı sakallı topal karıncanın davranışı üzerinden anlatılmıştır. Karıncaların lideri topal karınca, mücadelede örgütlenmek gerektiğini, bu örgütlenmenin de bilinçli bir şekilde yapılması için okumanın ve düşünmenin önemini vurgulamıştır.

“Bir de ben gece gündüz filler üstüne, karıncalar üstüne, bundan önceki fillerle karıncaların üstüne kitap okuyorum, adamlarım da kitap okuyorlar durmadan. Biz burada kitap okuyor düşünüyoruz, teknil dünyadaki karınca kardeşlerimiz kitap okuyor, çalışıyor, düşünüyorlar.” (Kemal, 142)

Karıncalar topal karıncayı bilgi ve söz sahibi, özgürlüklerini sağlayacak birisi olarak, yani bir lider olarak gördükleri için, onun sözünü dinlemekte ve yaptıklarını yapmaktadırlar.

Kırmızı sakallı topal karınca cesur ve bilgili bir lider olmanın yanında, umutlu olmanın önemini de kavramıştır. Bu nedenle karıncaların girdikleri mücadelede öncelikle umutlarını kaybetmemeleri gerektiğini bilir. Bu haksız mücadele de fillerin çok büyük, karıncalarınca çok küçük olması sömürülen karıncaları zaman zaman yılgınlık ve umutsuzluğa yöneltse de umutsuz yaşanamayacağı gerçeği toplumu aydınlatmakta ve karıncalara bilinçli bir umuda yönelik gücü sağlamaktadır. Hilekar başbuğun kırmızı sakallara kurduğu tuzakta “eylem gerek”, “savaşı sürdürmek gerek” çılgınlıklar atmasına karşın, topal karınca, umudun önemli olduğu bilinciyle hareket etmiştir.

“Topal demirci de öyle düşünmüştü ya, nasıl bir savaşta ? Savaşın umutsuzu olur mu ? Umutsuz girilmiş savaş, savaş değil, ölümdür, savaşın biçimi, türü var. Savaşa umutla girersin yenilirsin o başka, ama umutla girersin “ (Kemal,144)

Deneyimli bir lider olan kırmızı sakallı topal karınca, özgür yaşamının önemini kavramış fakat akılsızca ve umutsuzca yapılan bir karşı koyuşun hiçbir işe yaramayacağını düşünerek bilinçli bir örgütlenmeye gitmiştir. Bu örgütlenmenin oluşumunda kırmızı sakallı topal karınca zaman zaman ön görüşünü ve sezgi gücünü anlatmakta zorlandığı için sarıca karıncaların kırmızılarının içlerine kadar girerek onları birbirine düşürmesine engel olamamıştır. Sonuçta kırmızı sakallı karıncalar pek çok kayıptan sonra demirci ustası topal karıncanın haklılığını anlamış, hileyle içlerine karışmış sarıcaların oyununu bozmuşlardır. *“Topal karınca hem üzgündü olan bitenden, hem de sevinçliydi, karıncalar çok şükür ki toptan ölmemişlerdi. Bu deneyden sonra artık akılları başlarına gelmiş olmalıydı. Bu olaydan sonra sarıca karıncaların da iğvasına uymayacaklardı heralde.” (Kemal,155)* Deneyimi, bilgisi ve öngörüsüyle her türlü hileyi ortaya çıkaran kırmızı sakallı karıncaları bilinçlendirip, yüreklendiren demirci ustası her karıncanın yüreğine “suyun buğuya dönüşmesi” umudunu katarak, kırmızı sakallı karıncaları güçlendirip cesaretlendirerek mücadeleye yönlendirmiştir.

” Şimdi söyleyin bakalım, bu karınca ülkelerinin, kentlerinin altını nasıl oyacağız, hangi güçle, bizim gücümüz şu yeryüzünün altını oymaya yetecek mi ? ‘Yetecek !’ diye hep bir ağızdan bağırdı karıncalar. “ (Kemal, 202)

Özgürlük mücadelesinde bireylerin toplumsal ilişkiler konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Her bireyin eğitilmesi ve yönlendirilmesi için de toplumsal örgütlenme önemlidir. Bu örgütlenme kendiliğinden oluşmaz. Bunun için güçlü liderlere ihtiyaç vardır. Kırmızı sakallı topal karınca liderlik özelliklerini kullanarak çoğunluğun gücünü harekte geçirmiş, her tür olanaksızlığa karşı bağımsızlık mücadelesinin kazanılmasında etkili olmuştur.

“ Ben topal demirciyim,” dedi topal karınca. ‘Biz bundan böyle bağımsızlığımızı ilan ettik. Bütün karınca ülkeleri karar verdik ki, artık hiçbir karınca, sana, fillere, hüdühüdlere çalışmayacak. Karıca ülkeleri karıncalarıdır ve bizler özgürüz, bağımsızız.’ ” (Kemal,207)

b) Dayanışma İçinde Mücadele Etmenin Gücü

Yapıtta fillerin ezici gücü karşısında çaresiz kalarak teslim olan ve fillere hizmet etmenin hayatta kalabilmenin tek yolu olarak gören anlayışa karşıt, kırmızı sakallı topal karınca liderliğinde gelişen bir direniş de söz konusudur. Bu bilinçli yaklaşım kocaman fillere karşı gelebilmenin tek yolunun minik karıncaların bir araya gelmek olduğunun farkındadır. Demirci ustası topal karıncanın isyanıyla başlayan direniş, tüm olumsuz koşullara karşın büyük bir gizlilikle yürütülmüştür. Bu mücadelede büyük bir güç karşısında haksızlığa uğrayan karıncalar, birlik içinde olmalı yılgınlığa düşmemeli, umutlarını yitirmemelidirler. *“Filler çok büyük, karıncalar çok küçüktü. Ama ne kadar, ne kadar küçüktüler...(...) Ve bunun için de bu beladan kurtulmak için de yediden yetmişe kadar tek mil karıncalar ülkesi düşünüyordu.”* (Kemal, 37)

Tarih boyunca sömürü düzenleri, toplumların birlik beraberlik içinde hareket etmelerini dayanışma içinde olmalarının büyük bir güç olduğunun farkındadırlar. Sömürü sistemlerinin kendi düzenleri kurarken öncelikle bu dayanışmayı hedef alır ve toplumun birlik beraberliğini bozacak hileler ortaya koyarlar. Bu genel yaklaşım filler ve karıncalar mücadelesinde de geçerli olmuştur. Filler sarıca karıncalara verdikleri tavizlerle ele geçirmiş diğer karınca gruplarını yenmek için onları kullanmışlardır. Sarıca karıncalar fillere yaranmak için her türlü riski göze alıp, sakallarını kırmızıya boyayarak kırmızı sakallı karıncaların içine kadar girmiş, onları da birbirine düşürmeyi başarmışlardır.

Sömürü düzeni toplumu birbirine düşürecek yollar, bireyleri belli zaafı doğrultusunda ele geçirmeyi amaçlar. Bu nedenle öncelikle toplum bireylerin zayıf yönleri doğrultusunda ayrıştırılmaya ve birbirine düşman etmeye çalışır

“Ona göre seçeceksiniz avlarınızı. Kendisini en büyük kurtarıcı sananları...” ‘Biliriz’ Kırmızı karıncaların bir bölüğü içinde fil olma aslanı yatar... Ona göre. ‘Biliriz, ona göre...’ Bir bölüğü üne çok düşkündür. Onlara o yönden yaklaşılırsınız. ‘Biliriz. Onlara da o yönden...’ Hele genç kırmızı sakallıları daha iyi bilirsiniz. Varsa da yoksa da hep kendileri. ‘Onları da çok iyi bilir, çok yakından tanırız.’ ” (Kemal, 134)

Bu hilelerle baş etmenin yolu toplumun aynı duygu içinde olmasıdır. Toplum içinde farklı düşünceler yönelişler de olsa toplumun birleştirici gücü, toplumun özünde yatan özgürlük bilincidir. Bu bilinç çeşitli biçimlerde bastırılmaya çalışılsa da ortaya çıkması için ufacık bir kıvılcım yeterlidir. Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı yapıtta özgürlük

uyanişı “türkü” sembolüyle ortaya konmuştur. Karıncaların çok eski zamanlardan gelen bu sesi birden bire her yerden duymaya başlamaları, türküyü efsanevi bir sembol boyutuna taşımaktadır. Türkü, direnişin doğaüstü bir sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. “ *Türkü gittikçe çoğalıyordu. Doğudan, batıdan, güneyden, kuzeyden geliyordu. Yerden bitiyor, gökten yağıyordu. Otlardan, çiçeklerden, yapraklardan, sulardan, nereye dönseler, neye baksalar ordan, yıldızlardan, ateşten, ormanın üstündeki sisten geliyordu.* “ (Kemal, 182) Bu türküyle uyanan karıncalar, gerçekleri görmeye başlayarak özlerine dönerler. Türkü, karıncalara kimliklerini hatırlatmakta mücadele etme bilinci aşılamaktadır. “ *Türkü biz karıncalarız, diyordu (...) Bir zamanlar bizler kendimizi hiçbir biçimde aşağılamaz, kimsenin de bizi aşağılamasına izin vermezdik. Böyle kul, böyle uşak, böyle köle değildik. Bağımsızdık, barış içindeydik, eşittik. Hep birlikte kotarır, hep birlikte yer içerdik, ayrımız, gayrımız yoktu diyordu, türkü.*” (Kemal, 183) Toplumların özgürlük mücadelesinde ortak bir duyguyu harekete geçirmenin, toplumda ortak bir bilinç oluşturmanın önemini yansıtan türkü metaforu, ezilen, sömürülen kitlelerin ihtiyaç duyduğu bir sembol olarak yansıtılmıştır. Özgürlük mücadelesi, kimlikleri yok edilen, her türlü şiddete, baskıya, horlanmaya karşı gücünü özündeki özgür yaşama bilincinden alan insanlarla kazanılacaktır. Dünya üzerindeki sömürü düzenleri “gücünü güçsüzlüğünden alan” çoğunluğun bilinçli yaklaşımıyla yıkılacaktır. Bu uyanış dünyayı güzelleştirmenin ilk adımıdır. “*Bu türkü yüreğimizden, düşüncemizden geliyor. Bu türkü... (...) ‘Yüreğine sor,’ dedi arkadaşı ona. ‘Dinle yüreğini, dinle ay ışığını, dinle şu karıncalar kalabalığını, dünya türkümüzle çiçekleniyor, dinle dünyayı, dinle akan suları, dünyadaki cümle yarattığı...*” (Kemal,200)

5) Sonuç:

Canlılar dünyasında hayatta kalabilmenin tek yolu güçlü olmakla açıklanmaktadır. İnsanın kurduğu toplumsal düzende de güç merkezde yer almaktadır. Bu gücün içi ne ile dolurursa doldurulsun sistemler oluşturulurken gücü elinde tutan üst konumda bulunmakta ve güçleri oranında bir sömürü düzeni oluşturmaktadırlar. Yaşar Kemal’in “Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca” adlı yapıtında güç odaklı sömürü düzeninde haksızlığa yöneltilen eleştiri, fil ve karınca figürleriyle yaratılan masal atmosferinde hayvanlar dünyasından insanların dünyasına göndermelerle oluşturulmuştur.

Filler ve karıncalar arasındaki orantısız güç; sömürü düzenindeki haksızlığa dikkat çekmekte, toplumsal ilişkiler üzerinde düşünmemizi sağlamaktadır. Yapıtta fillerin karıncalar üzerinde oynadıkları, bilindik, oyunların leite motive'lerle sunulması, tarihsel süreçlerde yaşananlara gönderme niteliği taşımakta eleştiriyi güçlendirerek okuru bilinçli olmaya yöneltmektedir. Zayıf gibi görünen çoğunluğun, elinde tuttuğu gücü kullandığında sömürü düzenini sona erdirmesi, yapıta öğretici boyut kazandırmaktadır. Yapıtın eleştirel ve öğretici boyutu sivirilmiş davranış kalıplarıyla ve masal öğeleriyle alegorik biçimde verilmiş bunlara mizahi unsurlar eklenerek yapıt ilgi çekici hale getirilmiştir.

IB programı Türkçe A dersi kapsamında uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada. Yaşar Kemal'in "Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca" adlı yapıtına yansıtılan toplumsal düzen eleştirisini masalsı sömüren-sömürülen ilişkisi bağlamında ele aldım. Bu ilişkiyi ortaya koyan sömürü düzeninin nasıl oluştuğunu; sömüren tarafın gücünü ortaya koymak için izlediği yolları ; bunun karşısındaki sömürülen tarafın karşı koyuş mücadelesini inceleyerek anlatıcını vermeye çalıştığı toplumsal iletiyi vurguladım.

Toplumsal gerçeklerin masalsı bir biçimde yansıtılmasının eğlenceli olacağını düşünerek gerçekleştirdiğim bu çalışmayla toplumsal ilişkilerin dayandığı gerçekleri fark ederek toplumsal düzenlemeler ve yaptırımları konusunda bilinçli olmak gerektiğini kavradım.

6) Kaynakça

KEMAL, Yaşar. “*Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca*”. İstanbul. Yapı Kredi Yayıncılık, 2012